

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

A Study of The Changes in The Ban Songkhla Muslim Community, Talat Sub-District, Chaiya District, Surat Thani

นุรุลฮูดา เจะเลาะ² | Nurulhuda Jehloh

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา การเปลี่ยนแปลง และปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือการวิจัยและการรวบรวม ข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ และการสังเกตคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการ แบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอผลการวิจัยเชิงบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีประวัติความเป็นมาเป็นชาวมุสลิมที่อพยพมาจากพื้นที่ถิ่นเดิม คือ บ้านหัวเขาแดง เมืองสงขลา จากหลักฐานพบว่า ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา มีอายุไม่น้อยกว่า 300 ปี นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน เมื่อเวลาผ่านมามีวิถีชีวิตของผู้คน ในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบปฏิบัติดั้งเดิม โดยมีปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ครอบครัว 2) อาชีพ 3) การศึกษา 4) ภาษา และ

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การสืบทอดอัตลักษณ์ทางด้านภาษาและวัฒนธรรม ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ. 2564

²อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาภาษามลายู คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ติดต่อได้ที่: nurulhuda.jeh@sru.ac.th

²Lecturer, Bahasa Malayu Course, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, e-mail: nurulhuda.jeh@sru.ac.th

5) ประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา และปัจจัยที่ส่งผลต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ประกอบด้วย 2 ปัจจัยสำคัญ คือ 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ความต้องการความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และระดับการศึกษาที่สูงขึ้น และ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การพัฒนาจากภาครัฐและภาคเอกชนในด้านการศึกษา การพัฒนาด้านสาธารณูปโภค และด้านเทคโนโลยี ครั้นนี้ก่อให้เกิดการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมสงขลาเกิดความเข้าใจสภาพสังคม พหุวัฒนธรรม และรู้เท่าทันกระแสของความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และเป็นฐานข้อมูลสำหรับการศึกษาและพัฒนาในชุมชนพหุวัฒนธรรมในสังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง ชุมชนมุสลิม บ้านสงขลา

Abstract

This research article aims to study the history, change, and factors that resulted in the change of Ban Songkhla Muslim Community, Talat Sub-district, Chaiya District, Surat-Thani Province. The research instrument collects data using qualitative research methods, such as surveys, interviews, and observations of relevant documents and research areas. The key informants were selected by purposive sampling. The data was analyzed with content analysis and presented the study's results in a descriptive analysis.

The research findings revealed that the Ban Songkhla Muslim community is located in Talat Sub-district, Chaiya District, Surat Thani Province. Most of the community members have a history of being Muslims who immigrated from their original area of Ban Hua Khao Daeng, Mueang Songkhla. Since its founding, the Ban Songkhla Muslim community has existed for at least 300 years. As time has passed, the people's way of life in the community has changed from the original practice. There are five important aspects that cause a change: 1) family, 2) career, 3) education, 4) language, and 5) religious traditions and culture. And the factors that affect the change of the community consist of two important factors: 1) internal factors, including the increase in

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

the population living in the Ban Songkhla Muslim community, the need of job security and higher levels of education. And 2) external factors, including developments in education from the public and private sectors, development of public utilities and technology. The study results on changes in the Songkhla Muslim community provide an understanding of social conditions and multiculturalism, knowledge of changing trends, and a database for the study and sustainable development for multicultural community in the society.

Keywords: Changes, Muslim Community, Ban Songkhla

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ วัฒนธรรมตลอดเวลา อีกทั้ง ในหลายพื้นที่มีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา สภาพทางสังคม และวิถีชีวิต ดังนั้น การสร้างวัฒนธรรมร่วมในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเดียวกันอย่างสันติจึงเป็นสิ่งจำเป็นแห่งยุคสมัย

จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเมืองโบราณเมืองหนึ่งของภาคใต้ที่มีความเจริญรุ่งเรืองมานานนับพัน ๆ ปี เคยเป็นที่ตั้งของเมืองเก่าแก่ที่เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรโบราณจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีข้อสันนิษฐานว่าประมาณช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 ได้ปรากฏอาณาจักรยิ่งใหญ่แห่งหนึ่ง เรียกว่า “ศรีวิชัย” เกิดขึ้นในดินแดนที่ปัจจุบัน คือ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย อาณาจักรนี้ก่อตั้งขึ้นโดยชาวอินดูจากอินเดียใต้ที่มาตั้งถิ่นฐานที่ปาเล็มบังในเกาะสุมาตรา ตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 6 และมีชื่อปรากฏในบันทึกของหลวงจีนอี้จิง ผู้จาริกผ่านเส้นทางสู่ชมพูทวีป เมื่อ พ.ศ. 1214 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2555: 76) การศึกษาเรื่องที่ตั้งและจุดศูนย์กลางของ “ศรีวิชัย” สามารถแบ่งได้เป็น 2 ทศนะ (ฤทัยชนก ห่วงจริง, 2551: 15) กล่าวคือ ทศนะแรกเห็นว่า “ศรีวิชัย” เป็นอาณาจักรโบราณที่มีอำนาจทางการเมืองมั่นคง โดยมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่หมู่เกาะต่าง ๆ ตั้งแต่หมู่เกาะสุมาตราจนถึงบริเวณตอนใต้ของคาบสมุทรมลายู และมีอิทธิพลเหนือคาบสมุทรมลายูภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองปาเล็มบังบนเกาะสุมาตรา

ตอนได้ มีอายุในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-18 และอีกทัศนะหนึ่งเห็นว่า “ศรีวิชัย” เป็นชื่ออาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พื้นที่ทางภูมิศาสตร์สุราษฎร์ธานี มีทั้งที่เป็นผืนแผ่นดินใหญ่และเป็นหมู่เกาะน้อยใหญ่จำนวนมาก ด้วยลักษณะภูมิศาสตร์ดังกล่าวนี้ ทำให้สุราษฎร์ธานีมีความหลากหลายในด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม สุราษฎร์ธานีในปัจจุบันมีทั้งชุมชนชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยมุสลิม สำหรับชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีทั้งชุมชนดั้งเดิมและชุมชนก่อตั้งใหม่ การตั้งถิ่นฐานจะกระจุกกระจายอยู่ตามท้องที่อำเภอต่าง ๆ จำนวน 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอเกาะพะงัน อำเภอเกาะสมุย อำเภอท่าชนะ อำเภอพุนพิน และอำเภอไชยา (เจริญศรีประดิษฐ์ และ กอมารุดดิน ยีสา, 2548: 46) ในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปรากฏชุมชนมุสลิมอยู่ชุมชนหนึ่ง คือ ชุมชนบ้านสงขลา ซึ่งตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ตำบลตลาด เป็นชุมชนมุสลิมที่ได้อพยพย้ายมาจากบ้านหัวเขาแดง เมืองสงขลา

ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาบางส่วนยังคงใช้ชีวิตตามวิถีเดิมที่เคยเป็นมาในอดีต โดยเฉพาะคนรุ่นเก่าที่ยังคงธำรงรักษาวรรณกรรมมุสลิมดั้งเดิมที่เคยยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่ครั้งเมื่อยังอาศัยอยู่ ณ ถิ่นฐานเดิม คือ บ้านหัวเขาแดง เมืองสงขลา แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวของยุคสมัย ได้ส่งผลกระทบต่อบรรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนทุกพื้นที่ ไม่เว้นแม้แต่ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ยังพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดความต้องการของคนรุ่นใหม่ให้มีความต้องการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมบางอย่างให้สอดคล้องเข้ากันได้กับยุคสมัย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและความต้องการนั้นจะส่งผลกระทบต่อเนื่องไปสู่ประเด็นทางสังคมอื่น ๆ อีกด้วย ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและสนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาในจังหวัดสุราษฎร์ธานีแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมไปถึงสามารถใช้ผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นฐานข้อมูลเพื่อศึกษาเทียบเคียงกับชุมชนมุสลิมก่อตั้งใหม่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง มีขั้นตอนของการวิจัย ดังนี้

1. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 1) ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชนที่อาศัยในเขตพื้นที่ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา จำนวนรวม 10 คน 2) กลุ่มประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 10 คน 3) กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมศึกษาเรียนรู้และช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาที่เป็นประจำ จำนวน 10 คน
2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสำรวจ (Survey) ใช้สำรวจข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของบริบทพื้นที่ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา และใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และกำหนดกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่ทำวิจัย 2) แบบสังเกต (Observation) ใช้สังเกตสภาพพื้นที่หรือบริบททั่วไปของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาที่เป็นข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และ 3) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ซึ่งจะมี 3 แบบ ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) 2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยนั้น โดยสร้างแบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มตามกรอบที่กำหนด โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้กับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความถูกต้องชัดเจนในเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นและวัตถุประสงค์ของการวิจัย และจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปส่งขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เมื่อได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัย

ราชภัฏสุราษฎร์ธานี พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการดำเนินกระบวนการสัมภาษณ์จริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ อันมีผลต่อการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปใช้ในกระบวนการประมวลผลข้อมูลของการวิจัยต่อไป

3. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major Themes) หรือแบบแผนหลัก (Major Pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดจากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major Themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ 2) นำข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามที่เก็บรวบรวมจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ซึ่งได้จัดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและแถบบันทึกเสียงมาถอดความมาพิจารณา แบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) และสรุปสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสาร ข้อมูลจากภาคสนามที่รวบรวมจากการสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีแบบสามเส้า (Invertingor Triangulation) โดยการนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง (สุรางค์ จันทวานิช, 2554: 129-130)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม (Field Study) มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นชาวมุสลิมที่อพยพมาจากบ้านหัวเขาแดง เมืองสงขลา ซึ่งในปัจจุบันบ้านสงขลาเป็นชุมชนมุสลิมขนาดใหญ่อายุประมาณสามร้อยกว่าปี ชุมชนบ้านสงขลาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 197 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 567 คน (สุรชัย กุรุเผียะ, สัมภาษณ์: 26 ธันวาคม 2563)

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดำเนินแล้วว่ามีแขกมลายูชื่อ มะระหุ่มปะแก อพยพครอบครัวและพรรคพวกจากบ้านหัวเขาแดง ปากน้ำเมืองสงขลา มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านโกลก ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านหัววัง ตั้งอยู่ ในพื้นที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มผู้อพยพดังกล่าวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก เวลาว่างมาได้สักระยะหนึ่ง ตำแหน่งเจ้าเมืองไชยาได้ว่างลง มะระหุ่มปะแก จึงได้รับแต่งตั้งขึ้นเป็นเจ้าเมืองไชยา เมื่อได้รับตำแหน่งแล้วก็ได้จัดการขนถ่ายย้ายผู้คนมาตั้งชุมชนอยู่ที่ทุ่งไชยา และได้ใช้นามเมืองสงขลาที่เคยใช้อยู่ที่แหล่งเดิมมาตั้งเป็นชื่อบ้าน เรียกว่า “บ้านสงขลา” เมื่อได้ปลูกสร้างบ้านเรือนเสร็จแล้วได้ลงเสาหลักเมืองไว้ในหนองหน้าบ้านสงขลา เรียกว่าหลักประโคน (ปัจจุบันบริเวณนี้เรียกชื่อว่าบ้านนาโคก) (พระราชนิพนธ์: เมืองไชยา, ม.ป.ป: 38, อ้างถึงใน เจริญ ศรีประดิษฐ์ และ กอมารุตดิน ยีสา, 2548: 47) เมื่อระยะเวลาผ่านไป ประชากรของมุสลิมในบ้านสงขลาเริ่มมีจำนวนมากขึ้น ชาวบ้านจำนวนหนึ่งจึงได้เคลื่อนย้ายออกจากบ้านสงขลาไปตั้งถิ่นฐานในชุมชนบ้านโตะเจ้าและบ้านกลาง อีกบางส่วนได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านห้วยพุน ตำบลตะกบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ยังมีชาวชุมชนอีกกลุ่มหนึ่งอพยพไปตั้งถิ่นฐานในอำเภอท่าชนะ (เจริญ ศรีประดิษฐ์ และ กอมารุตดิน ยีสา, 2548: 145-146)

จากการสัมภาษณ์เฮ็นดูลราโทร รุงดาอุเลฟ อายุ 65 (สัมภาษณ์: 4 พฤศจิกายน 2566) นายณรงค์ ราษฎร์ อายุ 67 ปี (สัมภาษณ์: 26 ธันวาคม 2563) และนายสวัสดิ์ กุรุเผือ อายุ 67 ปี (สัมภาษณ์: 19 ธันวาคม 2563) ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ให้ข้อมูลสอดคล้องกัน สามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า ประวัติศาสตร์ของคนในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา มีความเป็นมาอย่างไรนั้น โดยส่วนใหญ่มีการอพยพประมาณ 300 กว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งผู้คนเป็นมุสลิม 100 เปอร์เซ็นต์ เมื่อก่อนนั้นมีอยู่

แถวหัวเขาแดง ซึ่งการอพยพเข้ามาอยู่ที่หมู่บ้านสงขลานั้นเกิดขึ้น โดยการล่องเรือมาก่อนที่จะมีการย้ายเข้ามาอยู่ที่หมู่บ้านสงขลาจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยบ้านโต๊ะเจ้าเป็นบ้านพักในสมัยแรก ๆ พอหลังจากนั้นได้มีบ้านกลาง และลูกหลานก็มีการโยกย้ายมาอยู่ที่บ้านกลาง

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถพิจารณาแยกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านครอบครัว ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา มีสภาพความเป็นอยู่ที่มีความเรียบง่าย มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ และบางรายจะแยกไปมีครอบครัวเดี่ยว ซึ่งได้สร้างบ้านเป็นของตัวเองในพื้นที่ใกล้กัน ลักษณะบ้านเป็นแบบยกพื้นสูง มีนोकาน ใต้ถุนใช้สำหรับนั่งเล่นและเก็บของ ส่วนใหญ่ทำด้วยไม้ทั้งหลัง แต่ในปัจจุบันจะสร้างบ้านด้วยปูนและหลังคากระเบื้อง มีทั้งแบบบ้านชั้นเดียวชั้นครึ่ง หรือสองชั้น ด้านประเพณีการแต่งงานในชุมชนจะจัดพิธีมงคลสมรสตามหลักศาสนาอิสลาม ความใหญ่โตของงานแต่งงานขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของเจ้าภาพ ดังผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ กล่าวว่

“คนในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาดำรงชีวิตกันอย่างเรียบง่าย เมื่อมีกิจกรรมส่วนรวมในชุมชน สมาชิกในชุมชนก็จะพร้อมใจกันเข้าร่วมกิจกรรมและช่วยเหลือกันอย่างพร้อมเพรียง อีกทั้งยังชักชวนลูกหลานหรือสมาชิกในครอบครัวให้มาร่วมทำกิจกรรมด้วย เช่น การแต่งงานในชุมชนก็จะมีสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมงานอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา มีการจัดงานตามหลักศาสนาอิสลาม ส่วนความใหญ่โตของงานแต่งงานขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจหรือตามฐานะทางสังคมของครอบครัวนั้น ๆ”

(ณรงค์ ร่ำหมาน, สัมภาษณ์: 26 ธันวาคม 2563)

2) ด้านการศึกษา การศึกษาเล่าเรียนสำหรับเด็กและเยาวชน สมาชิกชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา นิยมส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนที่ทำการสอนเป็นภาษาอาหรับภาคบังคับและเสริมด้วยภาษามลายู โดยเวลาเรียนจะมีการเรียนช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ สำหรับผู้ใหญ่จะมีการจัดการเรียนการสอนภาคค่ำ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้บุตรหลานของตนศึกษาความรู้ด้านศาสนา หรือที่เรียกกันว่า “โรงเรียนปอเนาะ” แต่เนื่องด้วยในชุมชนนี้ไม่มีโรงเรียนสอนศาสนาที่เป็นรูปแบบเหมือนกับที่มีในชุมชนบ้านพุมเรียงหรือชุมชน

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ท่าทองใหม่ ทำให้เด็กในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาบางส่วนต้องเดินทางไปศึกษาแบบอยู่ประจำที่โรงเรียนศาสนาดังกล่าวข้างต้น ส่วนการศึกษาในระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษา สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะส่งลูกหลานของตนไปศึกษาในตัวอำเภอหรือในตัวเมืองสุราษฎร์ธานี มีเพียงส่วนน้อยที่ไปศึกษาที่สถาบันอื่น ๆ ในต่างจังหวัด ดังผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาของคนในชุมชน กล่าววา

“สมัยก่อนคนในชุมชนนี้จะไปเรียนที่โรงเรียนปอเนาะ แถวจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดปัตตานี หรือ จังหวัดยะลา แต่ในปัจจุบันการไปเรียนที่โรงเรียนปอเนาะจะลดน้อยลง ส่วนมากในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ จะไปเรียนในสถานศึกษาสามัญทั่วไป หรือ สายสามัญควบคู่กับศาสนา ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ จะเรียนด้านศาสนาที่ศูนย์อบรมจริยธรรมบ้านสงขลาส่วนการเรียนการอ่านอัลกุรอาน จะทำกันในช่วงเวลากลางคืนหลังละหมาดมัฆริบ”

(รูสดี วิษา, สัมภาษณ์: 19 ธันวาคม 2563)

3) ด้านอาชีพ สมาชิกชุมชนบ้านสงขลาจะแต่เดิมประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก โดยมีอาชีพทอผ้าเป็นอาชีพเสริมที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งมีมือของการทอผ้าของชุมชนบ้านสงขลา นับว่าเป็นการทอผ้าที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผ้าที่เนื้อดี ประณีตจนได้รับความนิยมจากชุมชนอื่นเข้ามาซื้อหาไปใช้ ในปัจจุบัน การประกอบอาชีพด้านการเกษตรของสมาชิกภายในชุมชนมีแนวโน้มลดน้อยลง เนื่องจากมีการให้คนต่างถิ่นมาเช่าพื้นที่ทางการเกษตรแต่เดิมไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นที่หลากหลายนมากขึ้น ทำให้คนรุ่นใหม่ของที่นี่มีโอกาประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากอาชีพทางการเกษตรเสริมขึ้นมา รวมไปถึงการประกอบอาชีพค้าขายและรับราชการ ดังผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ กล่าววา

“คนในหมู่บ้านสงขลาในอดีตส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการทำนาปลูกข้าวเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันเริ่มมีอาชีพอื่น ๆ เสริมเข้ามา เช่น การค้าขาย การเลี้ยงสัตว์ หรือบางครอบครัวอาจจะจะมีบางคนมีโอกาได้ประกอบอาชีพทางราชการ”

(สวีสดี ฎูรุษียะ, สัมภาษณ์: 19 ธันวาคม 2563)

4) ด้านภาษา สมาชิกชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาใช้ภาษาถิ่นได้เป็นภาษาหลักในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การประชุมที่มีลักษณะเป็นทางการจะใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร ในอดีตสมาชิกในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาบางส่วนสามารถพูดภาษามลายูได้เนื่องจากได้มีโอกาสไปศึกษาโรงเรียนปอเนาะที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เมื่อกลับมายังชุมชนจึงสามารถสื่อสารภาษามลายูท้องถิ่นได้ นอกจากภาษามลายูท้องถิ่นแล้วยังมีภาษาอาหรับที่เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน กล่าวคือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 7-12 ปี จะต้องเรียนภาษาอาหรับกับครูสอนศาสนาในชุมชนเพื่อใช้ในการอ่านและเขียนคัมภีร์อัลกุรอานในทุกวันเสาร์-อาทิตย์ รวมถึงใช้ภาษาอาหรับในการปฏิบัติศาสนกิจ แต่ในปัจจุบันจำนวนสมาชิกในชุมชนที่สามารถใช้ภาษามลายูในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้เริ่มมีจำนวนลดน้อยลงเป็นอย่างมาก ดังผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาของสมาชิกในชุมชนกล่าวว่า

“คนในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยถิ่นได้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แต่หากมีการประชุมหรือการสื่อสารเป็นทางการ ก็จะใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารพูดคุย ส่วนภาษาที่ใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจของคนในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา นั้นจะใช้ภาษาอาหรับ”

(สุรัชย์ กูรูเฟียะ, สัมภาษณ์: 26 ธันวาคม 2563)

5) ด้านประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ยังคงให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม ประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนาบางประการ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างจากอดีตบ้าง ดังมีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ กล่าวว่า

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

“ผู้คนส่วนใหญ่ในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ยังเข้าร่วมกิจกรรม ประเพณีต่าง ๆ เหมือนที่เคยปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีต เช่น การเข้าสู่สุนัต การเยี่ยมกุโบร์ ฮารีรายอ หรือการทำบุญในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น ทำบุญเมาลิด ทำบุญรายอ แต่บางประเพณี เช่น การเข้าพิธีสุนัต ในอดีต สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะมาร่วมตัวกันร่วมพิธีที่มีสยิด แต่ในปัจจุบัน ขั้นตอนการขลิบจะทำกันที่โรงพยาบาลตามความสะดวกของแต่ละครอบครัว”

(อัคเคซ กริมละ, สัมภาษณ์: 26 ธันวาคม 2563)

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ว่า ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาเป็นชาวมุสลิมที่อพยพมาจากบ้านหัวเขาแดง เมืองสงขลา ซึ่งในปัจจุบันบ้านสงขลาเป็นชุมชนมุสลิมอายุประมาณสามร้อยกว่าปี สภาพชีวิตดั้งเดิมของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาเป็นแบบเรียบง่าย มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว มีการทำเกษตรกรรมแบบยังชีพ ปัจจุบันเริ่มมีการค้าขาย และอาชีพอื่น ๆ เพิ่มขึ้น การศึกษาที่ได้มีโอกาสทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเพื่อความมั่นคงของอาชีพ ส่วนประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ยังคงให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนตามหลักศาสนกิจของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด แต่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างจากอดีตบ้าง

2. ศึกษาปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ประกอบด้วยทั้งปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกของชุมชน โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายในชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในชุมชน ความต้องการด้านความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยข้อมูลด้านจำนวนประชากรในชุมชนจากแผนชุมชนบ้านสงขลา ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2550 ชุมชนนี้มีครัวเรือนทั้งหมด 125 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรทั้งหมด 549 คน (คณะทำงานการจัดทำแผนชุมชนบ้านสงขลา, 2550: 1) ในขณะที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (สุรัชย์ กูรูเผียะ,

สัมภาษณ์: 26 ธันวาคม 2563) ได้ให้ข้อมูลว่า ในปี พ. ศ. 2563 สมาชิกในชุมชนมุสลิม บ้านสงขลา มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 197 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรทั้งหมด 567 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้จำนวนประชากรจะมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก แต่จำนวนครัวเรือนภายในชุมชนได้เพิ่มขึ้นจากเดิมถึง 72 ครัวเรือน ในขณะที่พื้นที่ในการประกอบอาชีพภายในชุมชนมีเท่าเดิม จึงทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในการประกอบอาชีพ ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กล่าวว่า “ในปัจจุบันสมาชิกในชุมชนบ้านสงขลาส่วนใหญ่เริ่มมองหาอาชีพเสริมอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพดั้งเดิม คือ เกษตรกรรม ที่ต้องใช้ที่ดินในการประกอบอาชีพ” (สวส์ดี กูรูเฟียะ, สัมภาษณ์: 19 ธันวาคม 2563) นอกจากนี้บางครัวเรือนยังพยายามส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นจากเดิมที่ส่วนใหญ่จะเน้นศึกษาเฉพาะด้านศาสนาเป็นสำคัญ ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ที่ว่า “ในปัจจุบันสมาชิกของชุมชนจะส่งลูกหลานของตนไปศึกษาในตัวอำเภอหรือในตัวเมืองสุราษฎร์ธานี โดยเน้นการเรียนในสายสามัญเพื่อเพิ่มโอกาสในความเจริญก้าวหน้าด้านอาชีพการงาน” (อัครเดช กริมละ, สัมภาษณ์: 26 ธันวาคม 2563) ในส่วนของปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาที่ได้รับการส่งเสริมจากทางภาครัฐและภาคเอกชน ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข และทางด้านเทคโนโลยี ดังมีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ (รุสดี วิษา, สัมภาษณ์: 26 ธันวาคม 2563) กล่าวว่า

“ชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณทางการศึกษาในหลักสูตรพื้นฐานประจำมัสยิด (การเรียนช่วงวันเสาร์-อาทิตย์) จากเทศบาลตำบลลาด นอกจากนั้นคนในชุมชนก็เริ่มเห็นถึงความสำคัญของการศึกษามากขึ้น เพราะมองว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการเปิดโอกาสในการประกอบอาชีพที่มั่นคงในอนาคต จึงพยายามส่งลูกหลานไปเรียนต่อสายสามัญในตัวอำเภอ หรือในตัวเมือง...ในปัจจุบันถนนหนทางในชุมชนก็ดีขึ้นมากกว่าแต่ก่อน จากถนนลูกรังที่เคยใช้สัญจรกันในอดีต ทางเทศบาลและหน่วยของกรมทางหลวง ได้ปรับเป็นถนนคอนกรีต ทำให้การไปมาในชุมชนสะดวกมากขึ้น...นอกจากนี้ในชุมชนยังได้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มากขึ้น เช่น การรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ รวมไปถึงสื่อออนไลน์ในโทรศัพท์มือถือ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน”

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากปัจจัยข้างต้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ภายใน ได้แก่ การเพิ่มของประชากร ความต้องการด้านความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การพัฒนาที่ได้รับการส่งเสริมจากทางภาครัฐและภาคเอกชน ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข และทางด้านเทคโนโลยี ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีส่วนในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาในภาพรวม

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลจากคำบอกเล่ารุ่นต่อรุ่น บางข้อมูลจึงอาจไม่มีหลักฐานอ้างอิงในทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลต่างกัน อาจจะมี ความผิดเพี้ยนคลาดเคลื่อนกันไปบ้าง อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่สอดคล้องตรงกันจากเกือบทุกแหล่งข้อมูล คือ ชุมชนนี้ตั้งขึ้นโดยผู้นำที่เป็นชาวมุสลิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธานินทร์ สาถาม (2547: 16) ที่กล่าวว่า ตำนานจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้กล่าวถึงการอพยพของมะระหุ่มปะแกและพรรคพวกซึ่งเป็นชาวมุสลิมจากหัวเขาแดง เมืองสงขลา มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเมืองไชยา ต่อมาชาวมุสลิมกลุ่มแรกนี้ก็ได้ขึ้นเป็นเจ้าเมืองไชยา และมีบุตรหลานปกครองสืบมา

ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาที่สำคัญ 5 ด้าน คือ 1) ด้านครอบครัว 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านอาชีพ 4) ด้านภาษา และ 5) ด้านประเพณี วัฒนธรรมทางศาสนา ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลามีการเปลี่ยนแปลงจากอดีต ดังนี้ ในด้านครอบครัว ในอดีต ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวขนาดใหญ่อาศัยอยู่ร่วมกัน แต่ในปัจจุบันจะ ลักษณะของครอบครัวเล็กลงมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธิรา ไกรนที และคณะ (2563: 6) ที่พบว่า ลักษณะของครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอดเวลา การเข้าสู่สังคมยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัว จากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเล็กลงมากขึ้น ในด้านการศึกษา การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด คือ ในอดีต ผู้คนในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาส่วนใหญ่จะเข้ารับการศึกษาที่สถาบันปอเนาะ (โรงเรียนสอนศาสนา) โดยเน้นที่การศึกษาด้านศาสนา แต่ปัจจุบัน นิยมส่งเสริม บุตรหลานให้ได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาต่าง ๆ เช่น โรงเรียนมัธยม วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากคาดหวังให้บุตรหลานได้เข้าทำงานในส่วนราชการหรือ

บริษัทห้างร้านที่มีความมั่นคงในอาชีวะ เพื่อยกระดับคุณภาพของชีวิตให้ดีขึ้นไปกว่าเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมงคล สุมงคล (2560: 64) ที่กล่าวว่า สังคมในอดีตเห็นว่าการศึกษาคือสิ่งที่ไม่สำคัญและไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตมากไปกว่าการทำงาน ประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว แต่ในปัจจุบันเริ่มมีการให้ความสำคัญกับการสนับสนุนบุตรหลานให้มีโอกาสได้รับการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น เพราะเห็นว่าการศึกษาคือช่วยเพิ่มโอกาสในการได้เข้าทำงานในอาชีวะที่มีความมั่นคง และจะเป็นหลักประกันให้กับอนาคตที่ดีในวันข้างหน้า ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษานี้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านอาชีวะของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ที่แต่เดิมเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลักแต่ในปัจจุบันเริ่มมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาแว มะแสะ และคณะ (2550: 76-77) ที่กล่าวว่า การดำรงชีพจัดเป็นกระบวนการทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและครัวเรือน เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้ตามที่ตนเองปรารถนา อาชีวะจึงถือเป็นกิจกรรมหลักประการหนึ่งของปัจเจกบุคคล และครัวเรือน ที่มักจะใช้เป็นเครื่องมือหลักในการนำไปสู่การอยู่รอดในเบื้องต้น และการดำรงชีพอย่างยั่งยืนได้ในที่สุด ทั้งนี้ อาชีวะนั้นต้องเป็นอาชีวะที่มีความมั่นคงเพียงพอในส่วนด้านภาษา ในอดีต สมาชิกทั่วไปในชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาจะใช้ภาษาถิ่นใต้เป็นภาษาหลักในการสื่อสารภายในชุมชน แต่สำหรับ โต๊ะอิหม่าม ครูสอนศาสนา หรือผู้นำชุมชนจะสามารถใช้ภาษามลายูและภาษาอาหรับในการสื่อสารได้ แต่ในปัจจุบันจำนวนสมาชิกในชุมชนที่ยังสามารถใช้ภาษามลายูได้อย่างคล่องแคล่วได้ลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ในชุมชนยังคงมีกิจกรรมการสอนภาษามลายูในศูนย์อบรมจริยธรรมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิม่า อังคพณิกิจ (2561: 20) ที่กล่าวว่า ผู้คนที่อยู่ในสังคมเดียวกันนี้ต้องเรียนรู้ระบบภาษาร่วมกัน เรียกได้ว่า ต้องพูดและเขียน ภาษาเดียวกันจนสามารถเข้าใจความหมายและถอดรหัสความหมายโดยนัยที่ผู้ใช้ภาษาต้องการสื่อสารได้อย่างเข้าใจ และเมื่อเกิดการเรียนรู้แล้ว ได้มีการสืบทอดรูปแบบและแบบแผนนี้จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ภาษาจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์และวิถีชีวิตประจำชนกลุ่มนั้น คนนอกกลุ่มที่ไม่ได้เรียนรู้ ภาษาเดียวกันย่อมไม่เข้าใจความหมาย ที่ผู้ใช้ภาษาต้องการสื่อได้ในด้านประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา แม้ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนกิจบางประการอาจจะมีการปรับเปลี่ยนไปจากอดีตบ้างตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย อย่างไรก็ตามชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ยังคงปฏิบัติตนตามหลักศาสนกิจของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตอย่างมาก โดยมีผลมาจากปัจจัย 2 ด้าน คือ ด้านปัจจัยภายในและด้านปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในที่เห็นได้ชัด ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชน ความต้องการความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การพัฒนาของภาครัฐ การพัฒนาของภาคเอกชน การพัฒนาด้านการศึกษา การพัฒนาด้านสาธารณูปโภค รวมถึงการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุดฤทัย พงษ์ประเสริฐ (2562: 88) ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกชุมชนเกิดจากการเพิ่มจำนวนประชากร ความต้องการทางวัตถุ ความเชื่อและวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาของภาครัฐและเอกชนด้านการศึกษา ด้านความเจริญ สาธารณูปโภค ด้านเทคโนโลยี ทำให้คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนที่ทำให้ชุมชนนำไปสู่สภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการนำปัจจัยต่าง ๆ เอามาอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต จนกระทั่งจะเรียนรู้วัฒนธรรมในอดีต ส่งผลให้เกิดการท่างเห็นวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมเดิมของคนรุ่นก่อน สู่วัฒนธรรมใหม่ ๆ ในปัจจุบัน

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาในปัจจุบันมีสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน มีทั้งครอบครัวที่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่และบางส่วนแยกออกไปเป็นครอบครัวเดี่ยว สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของคนในพื้นที่ แต่มีสมาชิกจากภายนอกอีกบางส่วนที่ได้แต่งงานเข้ามาเป็นสมาชิกเพิ่มเติมในชุมชน รวมไปถึงประชากรแฝงที่เข้ามาอาศัยพื้นที่ในการประกอบอาชีพ

ในส่วนการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านภาษา และด้านวัฒนธรรมทางศาสนา เป็นไปในลักษณะที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงส่งผลกระทบระหว่างกันและกัน ปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลง คือ การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นไปในลักษณะที่สะดวกมากขึ้นกว่าในอดีตการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทำได้ง่ายและรวดเร็ว สามารถตอบสนองได้ตรงต่อความต้องการของคนในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม

การพัฒนาด้านเทคโนโลยีก็ส่งผลให้การใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจก็สามารถถูกนำมาใช้ได้อย่างง่ายดายและรวดเร็วด้วยเช่นกัน ซึ่งการใช้ทรัพยากรเหล่านี้ถูกนำมาใช้อย่างไม่มีการฟื้นฟูทดแทน ก็มีผลสะท้อนย้อนกลับมากระทบวิถีชีวิตของผู้นั้นในชุมชนทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมากที่สุด คือ ความต้องการทางด้านอาชีพที่มั่นคง และความต้องการมีการศึกษาที่สูงขึ้น ส่วนปัจจัยภายนอกสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมากที่สุด คือ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การรับข้อมูลข่าวสารเกิดขึ้นได้รวดเร็วและสะดวกขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการเป็นอยู่ที่เรียบง่ายไปสู่ความเป็นอยู่ที่มีความต้องการตามค่านิยมของยุคสมัยมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวิถีชีวิตของชุมชนบ้านสงขลาจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมด้วยปัจจัยที่ได้กล่าวไปในข้างต้น แต่การอาศัยชีวิตร่วมกันในสังคมของสมาชิกในชุมชนยังอยู่กันอย่างรักสันติและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามอัตภาพ

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ ควรมีการอบรมพัฒนาศักยภาพด้านเทคนิควิธีในการประกอบอาชีพ และพัฒนาทางการศึกษาของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา โดยยึดโยงกับกระแสพหุวัฒนธรรม รวมไปถึงควรมีการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ นอกเหนือทางด้านอาชีพและด้านการศึกษาของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป คือ ควรมีการวิจัยในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางด้านอื่น ๆ เช่น ผลกระทบทางด้านประเพณีวัฒนธรรมและเทคโนโลยีที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา หรือผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง เป็นต้น

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เพราะเป็นผู้มีประสบการณ์ร่วมโดยตรงกับวัฒนธรรมดั้งเดิมในอดีต แต่บทบาทของบุคคลกลุ่มเหล่านี้ต่อชุมชนนี้มีแนวโน้มลดลงในอนาคต เพราะสมาชิก

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชุมชนคนรุ่นใหม่มีโอกาสดำเนินการศึกษาที่สูงขึ้น มีการย้ายออกไปทำงานนอกชุมชนมากขึ้น เยาวชนหนุ่มสาวเหล่านี้อาจจะไม่เห็นความสำคัญของการรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนมุสลิมบ้านสงขลาตามแบบดั้งเดิมก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไปถึงขั้นสูญหายไปได้ หากไม่มีการวางแผนฟื้นฟูรักษาไว้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

รายการอ้างอิง

- จันทิมา อังคพณชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจริญ ศรีประดิษฐ์, และ กอมาวุดดิน ยีสา. (2548). *ชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี: สุราษฎร์ธานี: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม*.
- คณะกรรมการจัดทำแผนชุมชนบ้านสงขลา. (2550). *แผนชุมชนบ้านสงขลา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. อำเภอไชยา: จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- ธานินทร์ สาละม. (2547). *บทบาทของสายสกุลสุลต่าน สุลัยมาน ชาห์ ในการปกครองของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย: ศึกษากรณีเมืองไชยา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (อิสลามศึกษา). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2555). *กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก* (พิมพ์ครั้งที่ 6/1). กรุงเทพฯ: มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์.
- พระมงคล สุ่มงคโล. (2560). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่าละว้า หมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 8(2), 64.
- เมธิรา ไกรนที, วันชัย ธรรมสักการ, และ อุทิศ สังขรัตน์. (2563). *ครอบครัว: สถาบันหลักทางสังคมสถาบันหลักทางสังคมกับบทบาท 3 การพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม*. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 33(1), 6.
- ฤทัยชนก ห่วงจรัส. (2551). *สถานภาพความรู้เรื่อง “ศรีวิชัย” ในประเทศไทยในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา (2520-2550)*. *วารสารประวัติศาสตร์*, 33, 15.

สุดฤทัย พงษ์ประเสริฐ. (2562). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงชุมชนปากเอะญอ ชุมชนบ้านแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารปัญญา*, 26(1), 88.

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: ด้านสหวิทยาการพิมพ์.

อาแว มะแะ, บัญชา สมบูรณ์สุข, มาลี สบายยิ่ง, และ อาหามะ ตือราแม. (2550). *กระบวนการทันสมัยกับการปรับตัวในการดำรงชีพในชุมชนชนบท*. เอกสารประกอบการนำเสนอในที่ประชุมวิชาการ. 29-30 (1), 76-77. ใน 2007 Southern Thailand English Language Teaching/Culture Change Conference. สงขลา: คณะศิลปศาสตรวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บุคลากรกรม

ณรงค์ ร่าหมาน (ผู้ให้สัมภาษณ์) นูรุลฮูดา เจะเลาะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2563.

รุสดี วิชา (ผู้ให้สัมภาษณ์) นูรุลฮูดา เจะเลาะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2563.

สวส์ดี กูรูเผียะ (ผู้ให้สัมภาษณ์) นูรุลฮูดา เจะเลาะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2563.

สุรัชย์ กูรูเผียะ (ผู้ให้สัมภาษณ์) นูรุลฮูดา เจะเลาะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2563.

อัคเดช กริมละ (ผู้ให้สัมภาษณ์) นูรุลฮูดา เจะเลาะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2563.

เอ็นดูลราโทร รุงดาอุเลิฟ (ผู้ให้สัมภาษณ์) นูรุลฮูดา เจะเลาะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ ชุมชนมุสลิมบ้านสงขลา ตำบลตลาด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563.

Received: May 3, 2021

Revised: March 8, 2023

Accepted: September 6, 2023